

ગાથા સતસર્ઠ
રાજેન્દ્ર નાણાવટી

હૃદયજાણતલ સાથે વણપૂર્યાં પણ એવાં સુખવે છે
કાર્યો, જેવાં ન ઈતર સાથે પૂરાં કરેલાંયે. ૬૧

જરીક ફૂટેલી છિપમાં છુપી બામણી કેરા ડંખ સમો
પાકી કેરીની ગોટલી મહીં ફૂટ્યો ફૂળો અંકુર, જો ! ૬૨

છત થેકો સરકીને નિજ તાંતણે અધર પગ લટકે જો,
અદીઠ દોરે ગૂંથી બોરસલી સમો કરોળિયો. ૬૩

ઉપર જરીક ખુલેલા થાંભલે લખ્યાં હોલાંના રવમાં
આરડતું પીડાથી શૂળી પ્રોયું શું, દેવભવન ! ૬૪

જો વ્હાલી નથી એની, તો રોજ રોજ થાક્યાં અંગે તું
નવી વા'યલ બળી પીધલ પાડી જ્યમ ક્યમ ઘોર્યા કરે ? ૬૫

હેમન્તી બહુ લાંબી રાતોમાં તું ઉજાગરા વેઠે,
સુદીર્ઘ-પ્રોષિતપતિકે ! સારું નહીં જે સૂએ દિવસે. ૬૬

જો કાદવની બીકે ઊંચકી ચરણ અલસાએ તુજ પદ ધર્યો,
તો ક્યમ સુભગ ! હજીયે રોમાંચિત અંગ ધારે તું ? ૬૭

પત્યો ન ઉત્સવ શોભે, સવારમાં નહિ ચંદ્ર પૂર્ણિમાનો,
કામ અન્તમાં વિરસ ન, સંપ્રદાન વણ પરિતોષ ના. ૬૮

પાણિગ્રહણ સમયે જ ગૌરીસૌભાગ્ય ભણ્યું સખીઓએ,
પશુપતિએ જવ વાસુકિકેરું કંકણ પરું કીધું. ૬૯

ગ્રીષ્મે દવાગ્નિ કેરી મેશે દીસે મલિન વિન્ધ્યશિખરો,
ધીરજ ધર, પ્રોષિતપ્રિય ! વાદળ ન એ નવવર્ષાનાં. ૭૦

શકે નિભાવી જેટલો, તેટલો જ બસ દેજે પ્રણય મને,
પાછા થયેલ પ્રણયનું દુઃખ સહી ના શકે સહુ જન. ૭૧

બહુવલ્લભની જે હો કેમે કરીને પાંચ દિ'ની વ્હાલી
શું એ છઠ્ઠો માગે ? મિષ્ટ હોય તે બહુ ક્યાંથી ? ૭૨

જે જે અંગપ્રદેશ જ મુજ ન્યાળે એ અનિમેષ નયને
તે તે દઉં હું ઢાંકી, વળી ઈચ્છું કે નિહાળે એ. ૭૩

ગાઢ રોષની મારી, તો ય, જો એણે પ્રિયપે ધારેલું
રેતીની મુઢી શું માન ઓસરે સુર્ સુર્ કરતું. ૭૪

પદ્મરાગ-મરકતની રચેલ જો ઊતરે છે નભથળથી
નભશ્રીના કંઠેથી સરંત કંઠી શી શુક-પંક્તિ. ૭૫

વિદેશવાસ ન મુજને ન વા દુર્ગતિ સંતાપે એવી
જેવો પાછો ફરતો પ્રિય નિરાશ થૈ ઈષ્ટાર્થમાં. ૭૬

વનમાં થડની આગે, ગામે તૃણથી પથિક રક્ષિયો જે
નગરવસ્યો તે શોયે પસ્તાતો અવ શીતનો માર્યો. ૭૭

અધર ગ્રહતાં જ શીર્ષ ધુણાવતી તેનું અલકલટે છાયું
સ્મરિયે વદન ગુંજરતા ગંધમ । અલિબંધ પદ્મ-શું. ૭૮

ઉત્સવદિને ઉત્સાહે સજ્જ સ્નાનશણગારે શોક્યો સૌ,
સ્નાન ઉવેખી દાખવ્યું આર્યાએ શું નિજ સૌભાગ્ય ! ૭૯

નહાતાં કંકણ-ભાતે વળગી હળદરને ખોતરતી તું
ઝીણા વંશ-કંટકથી અવ કોને કરશે કૃતાર્થ ? ૮૦

ઓસરે અદર્શનથી, અતિદર્શનથી ય ઓસરે પ્રેમ,
વેણે પણ દુરિજનનાં, વળી ઓસરે એમને'મે ય. ૮૧

અદર્શને મહિલાજન કેરો, અતિદર્શનથી નીચ તણો,
દુરિજનવેણે મૂર્ખ તણો, શઠ તણો એમ ને'મે ય. ૮૨

પહેલાં ઉન્નત રૂઠે, પછી પેટે પડતાં કષ્ટે ત્યમ રહેવાય,
શકે, એમ ચિંતવતાં શ્યામ પડ્યું મુખ સ્તનો કેરું. ૮૩

રમણીવતો ય, સુન્દરિ ! હાલિક્સુત તુજ કાજ સુકાય અશો
કે મત્સરિણી તો યે પત્ની જ એની થૈ દૂતી ! ૮૪

દાક્ષિણ્યથી મર આવ્યો, તો ય સુભગ સુખવે છે અમ હિયને,
નિર્વ્યાજ જેની પાસે ગયો હૈશ, કેવું તોષણ તેને ! ૮૫

પ્રહારતાં ઈજાયલ એક હાથને મુખકૂંકે વીજતાં
બીજા હાથે તેણે હસતીએ મને કંઠે ગ્રહ્યો. ૮૬

માનિનિ, આવંતા પ્રિય માન ધરી મુખ ફેરવી લે, મર, તું,
પીઠ-ફૂટ્યો રોમાંચ જ કહી દે સન્મુખ રહ્યા હિયને. ૮૭

જાણે, જાણવવું ક્યમ પ્રિયને અનુનય-દ્રવ્યું માન સઘળું
અતિએકાંતપ્રસંગે ય વિનય ધારીને સુન્દરી એ. ૮૮

કૃષ્ણ ! રાધિકા કેરી ગોરજ મુખની કૂંકે પરિહરતાં
અન્ય ગોવાલણીઓ કેરું ય ગૌરવ પરિહરે છે. ૮૯

શું કરું હું તેં કરેલા, કરે છ' કે હજુ કરશે સુભગ તું તે
અપરાધોનું, નિર્લજ ! કહે, કેટલા માફ કરવા ? ૯૦